

SAHİLLERİN SULTANI AHMED GAZİ'NİN NAKIŞLI MANGIRLARI

Gültekin Teoman*

Milas ve Beçin hükümdarı olan Ahmed Gazi, Ulu Emir İbrahim Bey (1345-1360)'in oğludur. 1360'lı yılların başında İbrahim Bey'in oğulları Musa, Ahmed ve Mehmed Beyler arasında Ulu Emirlik için yapılan savaşlar sonunda Musa Bey, kardeşlerine üstünlüğünü kabul ettirdi. Ahmed Bey, Musa Bey'in ölümüne kadar Fethiye, Marmaris ve yöresini elinde tuttu. Onun 1375 yılından önce Beçin, Milas ve Balat'a hakim olduğu anlaşılmaktadır.

Ahmed Bey, bastırıldığı gümüş ve bakır paralarında "gazi", Beçin'de yaptırdığı anıtsal medresenin kitabesinde "gazi" yanında "sahillerin sultani" (sultanü's-sevahil) unvanlarıyla da anılmıştır. Öyle anlaşılıyor ki, Ahmed Bey, daha ulu emir olmadan önce, Fethiye ve Marmaris'i yönetirken bu sıfatları hak edecek bir takım seferler yapmıştır. Günümüzde, Ahmed Gazi Türbesi'nin adaklar adanan, kurbanlar kesilen önemli bir ziyaretgâh olmasında onun halk arasında yarattığı hayranlığın rolü olmalıdır.

Ahmed Gazi, 1357-1391 arasındaki 34 yıllık saltanatı esnasında, Beçin, Milas, Balat ve Fethiye'de, zengin vakıf gelirleri ile desteklediği cami, medrese, imaret, zaviye, mevlevihane ve hamam gibi dinî ve sosyal tesisler inşa ettirerek halkın ihtiyaçlarını gidermeye çalışmıştır. Ahmed Gazi, beyliğinin kalkınması için ticarete de önem vermiş, 22 Nisan 1375 yılında Venediklilerle bir anlaşma yaparak tüccarların ve ticaretin güvenliğini sağlamıştır.

Yıldırım Bayezid (1389-1402), 1390 yılında çıktığı seferde Batı Anadolu'da bulunan beylikleri ortadan kaldırırken yalnızca Ahmed Gazi Bey'e dokunmamıştır. Ahmed Gazi Bey, ölüm tarihine kadar (Temmuz 1391) Beçin'de hüküm sürmüştür, bu tarihte vuku bulan ölümü üzerine inşa ettirdiği medresenin ana eyvanında toprağa verilmiştir.¹

Ahmed Gazi'nin bugüne kadar, yayınlanmış ve bilinen tek bir tip mangırı mevcut idi². Uzun sayılabilecek saltanatı esnasında, piyasanın ihtiyacını karşılamak üzere bastırıldığı bakır sikkeler, sadece tek bir tiple sınırlı olmamalıdır. Şimdiye kadar başka bir benzeri görülmeyen ve makalemize konu olan Ahmed Gazi'ye ait bu nakışlı mangır³, her iki yüzü nakışlı mangırlardan birkaçının da Ahmed Gazi döneminde kestirildiğini kanıtlanması bakımından önem taşımaktadır. Menteşe yöresinde, 14. yüzyıl'da oldukça fazla kullanılan söz konusu nakışlı mangırlarda palmet, rumî, saadet düğümü, geometrik geçmeler, bitkisel süslemeler ile çeşitli hayvan figürleri kullanılmıştır.

Ön yüzünde, merkezde yer alan dört bölmeli eşkenar dörtgenin uç kısımlarına yerleştirilmiş, dört adet simetrik palmet motifi birer beyzî çerçeve içine alınmış. Arka yüzünde ise, yine beyzî çerçeve içine yerleştirilmiş bir saadet düğümü motifinin üst ve alt bölümü birer palmet motifi ile son bulan (2, 5 ve 6 no'lu) ve üç nokta ile son bulan (3 no'lu⁴ ve 4 no'lu⁵) bakır sikkeler, makalemize konu olan Ahmed Gazi'ye ait 1 no'lu nakışlı mangırın arka yüz kalıbı ile birebir benzerlik gösterdiklerinden Ahmed Gazi döneminde kestirilmişlerdir.

* Sanat Tarihçisi

¹ Ahmed Gazi dönemi tarihinin değerlendirmesini büyük bir titizlikle yapan, hocam Emekli Öğretim Görevlisi Sayın Aydoğan Demir'e teşekkür ederim.

² Celil Ender, Karesi, *Saruhan, Aydın ve Menteşe Beyliği Paraları*, İstanbul 2000, s.186-187

³ Bu sikkeyi (Env No: 2007/869) yayınlamama izin veren Çeşme Arkeoloji Müzesi Müdürü Sayın Emrullah Karaturgut'a, Arkeolog Sayın Hüseyin Vural'a ve Sanat Tarihçisi Sayın İlknur Kavlak'a teşekkürlerimi sunarım.

⁴ Koleksiyonunda yer alan bu sikkeyi (Env. No: 2526) yayınlamama izin veren değerli koleksiyoner Sayın Üstün Ereğ'e teşekkür ederim.

⁵ Koleksiyonunda yer alan bu (KE-364) ve diğer iki adet bakır sikkelerini (KE-685, KE-686) yayınlamama izin veren değerli koleksiyoner Sayın Kamil Eron'a teşekkür ederim.

Sikke No: 001
AE Mangır

Çapı: 16 mm.
Ağr.: 1,10 gr

خداالله ملکه احمد غازی
Allah, Ahmed Gazi'nin mülkünü daim etsin

Üstte ve altta birer palmet ile
son bulan saadet düğümü motifi

Sikke No: 002
AE Mangır

Çapı: 20 mm.
Ağr.: 1,19 gr

Ortada eşkenar dörtgen etrafında
yer alan dört adet palmet motifi

Üstte ve altta birer palmet ile
son bulan saadet düğümü motifi

Sikke No: 003
AE Mangır

Çapı: 20 mm.
Ağr.: 1,80 gr

Ortada eşkenar dörtgen etrafında
yer alan dört adet palmet motifi

Üstte ve altta üçer nokta ile
son bulan saadet düğümü motifi

Sikke No: 004
AE Mangır

Çapı: 20 mm.
Ağr.: 1,86 gr

Ortada eşkenar dörtgen etrafında
yer alan dört adet palmet motifi

Üstte ve altta üçer nokta ile
son bulan saadet düğümü motifi

Sikke No: 005
AE Mangır

Çapı: 21 mm.
Ağr.: 1,04 gr

Ortada eşkenar dörtgen etrafında
yer alan dört adet palmet motifi

Üstte ve altta birer palmet ile
son bulan saadet düğümü motifi

Sikke No: 006
AE Mangır

Çapı: 18 mm.
Ağr.: 0,86 gr

Ortada bir merkezden çıkan
stilize dört adet palmet motifi

Üstte ve altta birer palmet ile
son bulan saadet düğümü motifi